

1

Klimaatstrafrecht

Sjoerd Lopik
31 maart 2026
Vereniging voor Milieurecht

Universiteit Leiden

2

Drie vragen

1. Waarom?
2. Kan het?
3. Hoe dan?

3

Waarom?

Universiteit
Leiden

4

Redenen om het strafrecht aan te wenden

- Binnen het strafrecht vinden nog nauwelijks klimaatzaken plaats, en dat lijkt opmerkelijk, want:
  - het strafrecht kent een **sturende werking**, wat zou kunnen aansluiten bij de beoogde gedragsverandering om klimaatverandering te bestrijden; en
  - het strafrecht heeft een **grote expressieve waarde**, wat zou kunnen worden gebruikt om de morele verontwaardiging die op klimaatgebied bestaat gestalte te geven.

5

Kan het?

Universiteit
Leiden

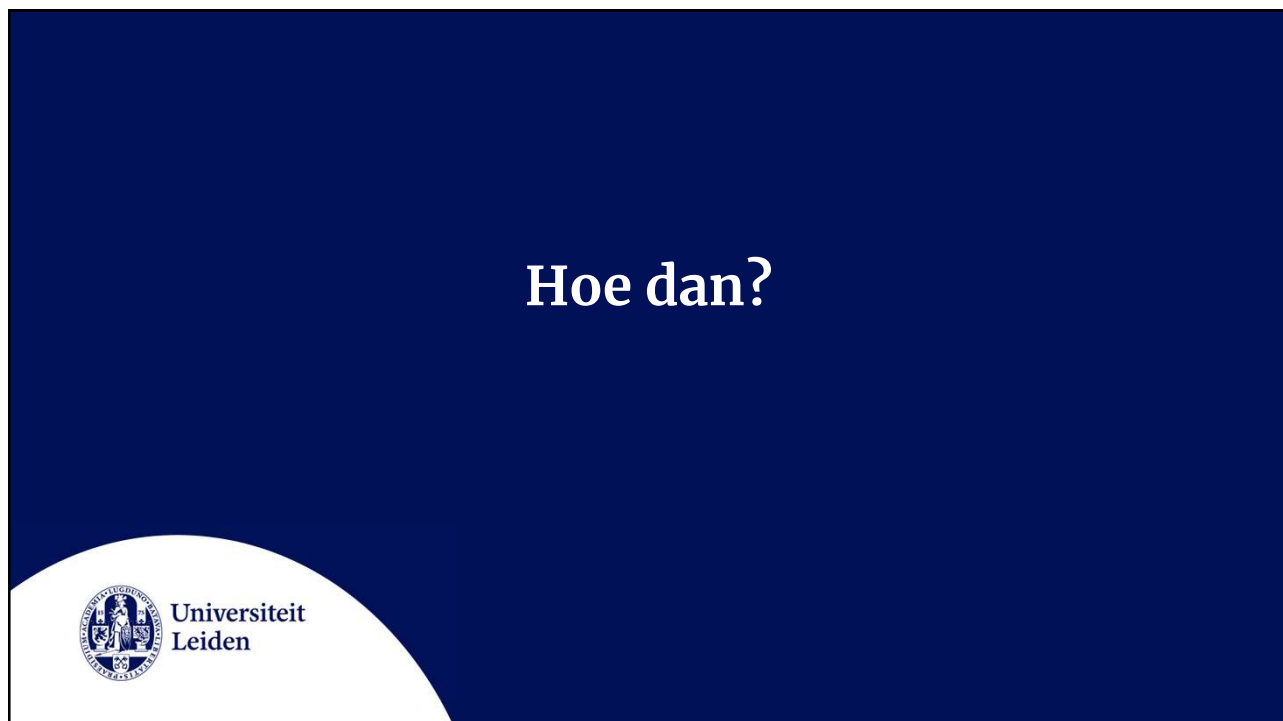
6

Juridische beperkingen voor de rol van het strafrecht

- Internationaal meerdere oproepen voor vervolging van uitstoters op grond van commune delicten.
- Dat is lastig op basis van verschillende algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid:
  - aansprakelijkheid van **publiekrechtelijke rechtspersonen** (overheden meestal niet vervolgbaar);
  - **causaliteit** (condicio sine qua non lijkt niet bewijsbaar); en
  - **legaliteit** (het zou onduidelijk zijn wanneer het uitstoten van broeikasgassen strafbaar wordt).

7

Hoe dan?

Universiteit
Leiden

8

Twee manieren om het strafrecht aan te wenden

Strafrechtelijke handhaving van bestuursrechtelijke klimaatnormen

Strafrechtelijke handhaving van greenwashing

9

Strafrechtelijke handhaving van bestuursrechtelijke klimaatnormen

“Het klimaatbeleid vergt een ambitieus wetgevingsprogramma. Voor het bereiken van de klimaatdoelen worden diverse instrumenten ingezet, waarbij wet- en regelgeving één van de belangrijkste is. De urgentie van de klimaat- en energietransitie vraagt dat wet- en regelgeving in hoog tempo wordt ontwikkeld een groot risico voor de uitvoering van het klimaatbeleid is dat de uitvoering van het wetgevingsprogramma, waarvoor kabinet en beide Kamers nodig zijn, vertraging oploopt.” (Minister van Klimaat en Energie in Kamerstukken II 2021/22, 32813, nr. 974, p. 5)

10

Strafrechtelijke handhaving van bestuursrechtelijke klimaatnormen

- De drijvende kracht is de EU Green Deal, die inmiddels 168 verschillende wetten en projecten omvat.
- De EU Green Deal heeft als doel Europa tegen 2050 het eerste klimaatneutrale continent te maken.
- Normering is een van de belangrijkste instrumenten die de EU inzet om dat doel te bereiken.
- Bijna elke sector is onderworpen aan zijn eigen specifieke regels.

11

Voorbeelden van strafrechtelijk handhaafbare Green Deal-normen

Typegoedkeuringsregels voor voertuigen (Verordening 715/2007)

- Regels voor uitstoot van auto's, waaronder bepaalde broeikasgassen
- Wereldwijde bekendheid door Dieseldgate, dat draaide om de uitstoot van stikstofdioxiden
- Toezicht door RDW, dat ook onderzoek deed naar Dieseldgate

F-gassen (Verordening 2024/573)

- Dreigingsbeeld Milieucriminaliteit 2021 van OM en Politie besteedt aandacht aan deze regels ("geen volledig beeld van de illegale markt")
- Boete van EUR 750.000 door OM aan Chemours in 2023

12

Voorbeelden van strafrechtelijk handhaafbare Green Deal-normen

Energie-efficiëntie voor gebouwen (Richtlijn 2010/31)

- Verplichte certificaten voor energieprestaties van gebouwen
- Het Financieele Dagblad in april 2024: “Overheid leeft eigen regels voor energiezuinige kantoren niet na”
- Toezicht door ILT

Ontbossingsverordening (Verordening 2023/1115)

- Het kappen van bossen draagt bij aan klimaatverandering, waardoor regels voor houtproducten nodig zijn
- Toezicht door NVWA
- Verschillende bestuurs- en strafrechtelijke zaken over illegaal hout

13

Voorbeelden van strafrechtelijk handhaafbare Green Deal-normen

Packaging and Packaging Waste Regulation (Verordening 2025/40)

- Uitgebreide vereisten voor verpakkingen, zoals:
  - minimumpercentage gerecycled plastic;
  - minimalisatieverplichting verpakkingsmateriaal;
  - geen lege ruimtes; en
  - bepaalde wegwerpproducten verboden.
- Substantiële documentatievereisten (voor elk product een *declaration of conformity*).
- ILT handhaaft voorganger actief, en heeft zelfs aanzienlijke boetes opgelegd bij geconstateerde niet-naleving.

14

Strafrechtelijke handhaving van *greenwashing*

- Uit onderzoek in opdracht van de EC blijkt dat 4,2 procent van groene claims op websites onjuist of overdreven is.
- Bedrijven worden gedwongen tot steeds meer duurzaamheidscommunicatie, zowel door consumenten als door wet- en regelgeving.

15

Strafrechtelijke handhaving van *greenwashing*

- Greenwashing staat hoog op de agenda van NGO's en toezichthouders, met name in reclamerecht en bij de ACM.
- De Nederlandse wetgever wil terughoudendheid bij het gebruik van het strafrecht om onjuistheden in reclames te bestrijden. Er zijn echter wel degelijk mogelijkheden:
  - valsheid in geschrift (artikel 225 Sr);
  - oplichting (artikel 326 Sr); en
  - bedrog bij verkoop (artikel 329 Sr).

16

Voorbeeld van strafrechtelijke handhaving greenwashing

Public prosecutor investigates former DWS CEO Asoka Wöhrmann

By Luigi Serenelli | 10 July 2023

The public prosecutor's office in Frankfurt has started a formal investigation against Asoka Wöhrmann, the former chief executive officer of German asset manager DWS, according to a report published by Handelsblatt newspaper.

A spokesperson for the public prosecutor's officer in Frankfurt confirmed to IPE that an investigation has started against "a person and a company" but did not disclose any names.

17

Voorbeeld van strafrechtelijke handhaving greenwashing

DWS' former CEO Woehrmann under investigation in greenwashing probe, source says

Finance

By Tom Sims and Friederike Heine
July 7, 2023 5:58 PM GMT+2 · Updated a year ago

FILE PHOTO: CEO of DWS group Asoka Wöhrmann arrives on the red carpet for the Axel Springer award, in Berlin, Germany, December 1,

18

Klimaatstrafrecht gaat in twee stappen

Normeren

- De EU Green Deal ging ambitieus van start als een “*man on the moon*”-project.
- Inmiddels zijn belangrijke klimaatwetten, waaronder CSRD en CSDDD, afgeschaald.

Handhaven

- De handhaving van milieuregelgeving in Nederland loopt achter:
  - Commissie-Van Aartsen (maart 2021);
  - Algemene Rekenkamer (juni 2021); en
  - Investico (november 2021).
- Coalitieakkoord van Rutte-IV sprak van het “*steviger aanpakken van milieucriminaliteit en milieurisico’s*”.
- Sindsdien zijn investeringen in handhaving gedaan.

19

Vragen?

Universiteit
Leiden

20